

nak." Erdélyt, mely XVII. században a magyar szabadságharcok forrása volt, ez a kislelkű határokat fosztotta meg erejétől s attól a dicsőségtől, hogy a szabadságharcra reá támaszkodjék. A városi polgárok szívesen csatlakoztak; felső Magyarország fővárosa, Kassa lett a szabadságharc központja; bőséges érdemet szerzett rá, hogy kétszázad múlva is az ünneplések középpontja legyen s hogy ott emelkedjék Rákóczi lovas-szobra. De a mi városunk *Kolozsvár* is hazafiúi önérettel vehet részt az ünnepekben. A szabadságharc öt első esztendejében körülbelül két millió koronára ment az ár, a mit a sok blokada, obsidio és revolutio miatt" a város szenvedett; külvárosai elpusztultak, belvárosaiban s rombadől sok ház és palota, szőlőit letiporták, uralmait fölégették, várfalainak egy részét lerombolták, Bethlen-bástyáit levegőbe röpítették s a hajdani kincses város már oklevelein is csak romlott Kolozsvárnak nevezgette magát.

József király ugyan 1709-ben kivette a katonai kormány alól s visszavonta 1665-ben felfüggesztett polgári alkotmányát és törvényhatósági jogát; de a régen óhajtott királyi kegy sem térítette el Rákóczitól, aki pedig Erdélyben 1707 óta tényleg nem uralkodott többé. Montecuccoli tábornok császári főparancsnok még 1710 végén is megírja Kolozsvár városát, hogy "kebelében vannak olyan övezetek, asszonyok és leányok, a kiknek a férje, fia, bátyja, öccse a Rákóczi táborában szolgál s a kiknek a császári katonaságtól megtudott minden hirt és történetet megírni, sőt őket ruhával, étellel, itallal és egyéb dolgokkal is ellátják." Ezeket a nőket a városi hatóság télviz idején decemberben keressse ki, vagyonukat kobozza el és csak azoknak ígérjen császári kegyelmet, akik hozzátartozóikat visszatérítik a kurucok táborából. Nekik is szól Rákóczinak az a dícsérete, hogy "az újabb időkben hihetetlen lelki nagyságot mutatott a nemzet, a melyet a legnagyobb szerencsétlenség sem verhet le, a szolgaság járma sem hajthat meg."

A fejedelem éppen úgy leborult a nemzet nagysága előtt, mint Kossuth 1848-ban. A fegyverforgás oka mindkét esetben egy: a Magyarországnak szánt tartományi szerep visszautasítása, de a küzdelem 1703-ban a nyílt, 1848-ban a leplezett abszolutizmus ellen indult meg, 1703-ban már tizenhatévi szünettel, 1848-ban együtt volt az országgyűlés. 1703-ban a magyarság érintetlenül találta a persónalis uniót, melylyel 1687-ben, az örökös királyság felállításakor az országgyűlés egyáltalán nem szabályozott; 1848-ban a parlament egyenesen a pragmatica sanetioból folyó viszonyok tisztázására törekedett. Amott az uralkodócsalád a nemzetnek, a küzdelem hevében ígért önálló igazgatást és a hadsereget emitt, a pénzügyeket is odaértve, mindezt éppen a küzdelem hevében tagadta meg. Az uralkodó család mindkét esetben az imperializmus és abszolutizmus, a magyarságot pedig a nemzeti állam és alkotmány eszméje vezette. Erdély különállását 1704-ben s unióját 1848-ban éppen a magyar nemzeti állam és alkotmány biztosítása követelte. Viszont a bécsi kormány mindkét esetben katonai háttérrel dolgozott ez eszme ellen s a nemzetiségeket izgatta ellene. A nemzet sohasem a király személye, hanem politikai rendszere ellen küzdött. Rákóczi személyes barátja, Kossuth pedig első dícsőítője volt annak az uralkodónak, a kinek trónralépése módját a közjoggal ellenkezőnek találta s akit utóbb a trónról is megfosztott.

A monarchikus államformához egyik sem nyúlt. Rákóczi lengyel, Kossuth francia minta szerint vezette az ideiglenes kormányt. Rákóczi birodalmi herceg, erdélyi fejedelem, az ország legmagasabb főura, katoná, — Kossuth ügyvéd, hírlapíró, vagyonos polgár; mindkettő ösmeres, a tollnak és a szónak mestere, a nemzet lelkesedésének ébrentartója. Beresényi lelke Szemerébe, Széchenyi Pálé Széchenyi Istvánba, Telkesy egri püspöké Lonovicsba, Vetési Lászlóból Szalay Lászlóba, Ráday Pálé Csányiba, Klobuszky Dúchekeba, Bottyán Bémbe, Károlyi Gérgébe látszott ázállani. Van valami hasonlóság József ifjabb király és István nádor, Kollonics és Metternich, Rebstin és Windischgrätz, Heister és Haynau közt is; az 1711. évi Pálffy azonban társalanul áll 1849-ben; s ez az oka, hogy akkor a rendiség Majthényből zökkenés nélkül folytathatta útját, míg a demokrácia Világos alól Arad alá jutott.

Mindkét szabadságharc az európai bonyodalmakba vetette bízalmát; de míg Rákóczit a francziák baljával segítették s más hatalmak is bizonyos jóakarattal tanusítottak iránta, Kossuthtal csak az osztrák követek útján akartak érintkezni; 1709-ben a cár Magyarországot, 1849-ben Ausztria javára lépett közbe, pedig akkor is bántotta, hogy lengyelek szolgálnak a kurucok közt; Rákóczival maga a bécsi kormány kezdte az alkudozást, már a háború közben (1708.) helyreállította s 1711-ben külön békében biztosította a magyar alkotmányt; Kossuthtal szöbe sem állt s ajánlataira márciusi osztrák alkotmány kibocsátásával felelt. Rákóczit hadakozó félnek ösmerte el, Kossuthot lázadóknak tekintette. Rákóczi 3 millió magyarja 100.000 katonát állított talpra, Kossuth ötannyi népe csak 150.000-et. amazok 8, emezek csak egy esztendeig bírták a küzdelmet; Caesar comenestariustól olvasva, Rákóczi a gallusok szellemét találta fel a magyarokban, de föl találta azt Kossuth is. A fővezérség kérdésében mindkettőnek hasonló zavarok-

kal kezdett küzdenie, de azzal vigasztalódhattak, hogy a császári vezérek közt sem akadtak Caesarok. A kuruc még dalailban is arra fogadkozott: "Meghalok én ma magyar nemzetemért"; a negyvennyolcas várta, mikor izen Kossuth még egyszer, mert akkor "mindnyájunknak el kell menni". Nem voltak oly szilaj dalai mint a kurucnak; a Rákóczi-induló hangjai mellett rohant csatába. A kurucok és a honvédek névtelen felistenei egyaránt dícsőségesen küzdöttek, de a honvédek arattak nagyobb, fényesebb diadalokat.

A küzdelem végén mindkét vezér az oroszokhoz fordult s Rákóczi visszavonta a Károlyinak, Kossuth pedig a Gérgének adott felhatalmazást. Rákóczi nem fogadta el a kegyelmet, Kossuthot senki sem kínálta meg vele. A szatmári békére országgyűlés, a világi fegyverletételére katonai kényuralom következtek. A bujdosó Rákóczi Angliában és Franciaországban Kossuthot ezenfelül Amerikában is, a nép mindenütt lelkesedéssel fogadta; maga a diplomácia azonban nem a magyar állam függetlenségének helyreállítására, hanem csak Ausztria izesztgetésére tartogatta, hitette őket. Észrevette ezt Rákóczi a grosboisi, Kossuth a collegnoi remetésekben; de Rákóczi Rodostóban, Kossuth Turinban, száműzetésük utolsó állomásán is megmaradtak a függetlenségi nyilatkozat alapján. Élénk politikai munkásságot fejtettek ki az emigrációban s a családös keservei közt Rákóczi Szent Agoston és Szent Tamás filozófiájában, Kossuth a természettudományban keresett nyihitást. Bujdosó társai kimondhatatlan szeretettel, tisztelettel vették körül őket, de Rákóczi heivében több volt a ki-tartás. Vele éltek, haltak.

A kurucvilág szépséges dalait és kesergőit, Rákóczi őszinte vallomásait és emlékiratait, Mikes törökországi kedves és megható leveleit kell olvasnunk a magyar jövő dalát: Rákóczi indulóját hallanunk, hogy érezzük, a mit a kurucok, a bujdosók érezhettek.

De hiszen éppen azzal vádolják nemzetünket, hogy inkább az érzelim, mint a meggondolás vezette elhatározásaiban s memorireok helyett magára a történelemre utalnak bennünk. Már Rákóczi megjegyezte, hogy "durvák a vonások, melyekkel az ausztriai esetet a magyart festi s a színek feketék; fölötté éles a vész, melylyel történeti emlékeit vésik." Abban kereste a történelem lényegét, hogy részletesen és a legnagyobb egyszerűséggel írja le az eseményeket; hadd világosodjék ki, mik az ő sötét tudatlanságának és mik az Örök Igazság isteni világosságának művei? Kész volt szembezállni a köztudattal; kijelentette, hogy sok dolgot fog megenteintni, mit a nép szava kárhoztott és sokat kárhoztat, mit a tömeg tudatlansága dícsért és magasztalt. Emlékiratainak akaratlan tévedéseivel szemben a levéltárak hiteles adataira utalt. Ezek kutatásának, közlésének ideje az ő szabadságharc után csak másfélszázaddal érkezett el.

A Archivum Rákócziániumban és egyebütt ezer meg ezer kuruc oklevél van már kiadva s az apróra megösmert küzdelmet most már a történelmi igazság teljes fényében láthatjuk. Nagyérdemű tudósunknak, *Thaly Kálmán*nak, az ő majdnem félszázados, fáradhatatlan kutatásainak érdeme, hogy Rákóczinak "nőtön nő tisztáfénye, amint időben, térben távozik." Thaly tette öntudattá, a mi levert kurucok népdalában fájó vágyakodás a bujdosó fejedelem után:

"Szeret Magyarországot,
Óhajit Erdélyországot,
Holig szán, holig bán —
Még a gyermekök is
Tudom, visszakíván!
Mikor rég elmentem,
Visszaohajtotok, —
Mikor rég megholtam,
Akkor is sirattok.
Haló porombul is
Föltámasztanátok, —
Összeszednétek még
Porhanyó csontimat...."

Március Idusának halhatatlan költője is az ő szabadságharc folytatásának tekintti a negyvennyolcadikot:

"Hazánk szentje, szabadság vezére,
Sötét éjben fényes csillagunk,
Oh Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sirva fakadunk,
— — — — —"

Majd ha eljön győzedelmünk napja,
A szabadság dícső ünnepe,
Igy kiált föl millióknak ajka:
A ki kezdte, az végezze be!

Rákóczit valóban egyedül a szabadság vágya vezette tetteiben. Ez sugalta neki, hogy hazáját folszabadítsa az idegen járom alól. A vezetés alatt alakult szövetség — saját nyilatkozata szerint — egyesíté a nemzet szellemét s fölébreszté a szabadság vágyát; a szabadságot, "a melynek első zsongéját a nemzet immár megizlelni kezdé." Ezt a szabadságot Rákóczi nemcsak Erdély különállásával és a külföldi hatalmasságok keresésével, hanem első sorban a nemzeti nevelés, tudomány, irodalom, művészet, ipar és kereskedelem megteremtésével akarta biztosítani. Szinte indulatosan kérdezi: melyik ausztriai király alapított kollégiumokat, melyek az ifjúság erkölcsi művelésére szolgálnának? Melyik állított akadémiákat, hogy ezt a nemzetet a tudományokban és szép művészetekben okasssa? Alkalmazkazz-e az udvarnál vagy a háborúban a magyar fiatalságot, hogy elvonják a dorbézolástól?"

A mi városunk, Kolozsvár egyete-

mének ifjai felelhetnek e kérdésre: van immár akadémia, melyet az ausztriai házból származó magyar királyi nemcsak alapított, hanem ismételve föl is keresett s mindenkor atyai szeretettel érdek-lődik annak fejlődésé, haladása iránt. Kolozsvár város belsejében I. Ferenc József királyunk a különböző iskolák meglátogatására szokta fordítani idejének a javát.

Az ő dícső nevét viselő egyetem ifjúsága nemcsak nemzeti érzésének, hanem történelmi tudatának is szép tanujelét adta, a midőn felszólított bennünket Kolozsvár városa törvényhatósági bizottságát, hogy vele egyszerre ünnepeljük azt a dícső fejedelmet, a ki nemzeti szellemében és szabadságra akarta nevelni az ifjúságot. És mire megjelenünk ma törvényhatóságunk ünnepi közgyűlésén atyánk, mi öregek, hogy Rákóczi emlékiratában meghagyott módon megemlékezzünk a multakról s lelkesítsük a fiatalságot a szabadság szeretetére annak elbeszélésével, a mi azelőtt történt volt. "A mit szívünk sugallatából is megtörtént volna, örülünk, hogy az ő felhívásukra tehetjük meg; mert az ő lelkesedéseknél tovább kell tartania, mint a mi hanyatló életünknek. Ez a lelkesedés virágoztatja föl városunkat és vele a hazát. Érezzük mi Rákóczi szavainak igazságát, hogy „a hazaszeretet, mely mindenkinben megvan, gyanussá teszi azt a dícsőretet, melylyel valaki hazáját és nemzetét magasztalja"; de azt is érezzük, hogy nemcsak a mi letűnt ifjkorunknak, hanem minden idők ifjúságának írta volt Petőfi:

"Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségeen ragyog!"

Ilyen csillagra mutatunk ma; s ha rajta elmerengve, könnyrengedez pillánkon, a költőnél erősebb hittel abban bízunk, hogy nem a magyar nép alkotmányának, hanem hajnalának harmatepje ez.

Ahhoz a sokhoz, melyet az élet, a haza és az emberiség követel tőle, tanulja meg az ifjúság Rákóczinak azt az intelmét, hogy "nincs az a nehézség, melyet a bátorság könnyűvé nem tenne, ha e r ó s akarat járul hozzá." Sohase felejtse el, hogy a Rákóczi fejedelem 1707. április 24-én, éppen a mi városunkban, száz ifjú nemes daliából azért alapított nemes társaságot, hogy a tudományokban, a katonai ösmertekben, vitézségben, lovagiaságban ez a tanult fiatalság legyen az ország reménye, szemefénye, büszkesége. Ne felejtse el, hogy Rákóczi akarata szerint az ifjúságnak kell folytatnia az ő öregek hagyományait s a király előtt is megmutatnia, hogy „a magyar nemzet semmiesetre sem engedi magát szolgá felélemült vezetett, de az atyai szeretet uralmát önként elviseli. Minden kolozsvári ifju, minden magyar fiatalember érezze homlokán azt a csókot, melylyel Kolozsvár s szabadság dícső vezére illetve a hűségért fölskülvő szav nemese ifjut, a ki fejedelemével együtt fohászokodott az Istenhez: „mivel elménket szabadságunknak ügyekezetre méltóztattad megmondani: eslekedetünk igazgassad, karjainkat erősítsd, fegyvereinket élestsítsd, hony kegyes akaratodat teljes erővel követhessük." — Ezt a küzdelmet ma a nemzeti műveltség tág mezején kell folytatniok. — És ezt a küzdelmet mi, öregebbek, magunk is folytatván, utánamondjuk az imádságot, a mit a szabadságharc kezdetétől fogva Rákóczi mindennap elmondott a hazáért: "Engedd meg édes urunk és kegyelmes atyánk, hogy visszafogadván kebelébe népedet: a te parancsolatidnak utjaiból el ne tévelyedjünk, hanem a te igazságodat megörögzvén, esendességben, békességben a mi utjaink igazgathassanak."

"Isten, adj hazánk felett
Tiszán fénylő kék eget!"

A beszédnek nagy és mély hatása volt a közönségre.

Utána *Fekete-Nagy Béla* v. tanácsos a következő beszéddel vezette be a tanács határozati javaslatát.

Méltóságos gróf főispán ur!
Tekintetes th. bizottság!
Ünnepi közönség!

Abban a színes avarban, mely ezer éves történelmünk hatalmas fája alatt terül, — el nem pusztult, megsem hervadt, aranyfá lett az a levél, melyen Rákóczi története írva áll.

Hallottuk, olvastuk ezt az írást, a mint az egymásba fűződő események láncolatáról szól. És láttuk belőle kiemelkedni a Rákóczi nagyságot, melyet méltatni meg sem kísérel. Féltem a lehetetlent. Festő ecsetje még nem volt képes érzéketni a napnak fényét, sugarainak színes melegét. Az elröppenő szó is gyöngé arra, hogy elibénk varázsolja a Rákóczi honszerelmét, diadalmas küzdelmeit, bujdosása szenvedéleit, nagy lelke győtrő fájalmát.

De nem is kell méltatnom ezt. Kétszáz esztendő messzeségéből ragyog reánk fénye, salaktól ment tisztaságában.

A mint a bércőriást nem láthatom, míg közelében állok, akként századoknak kelle az idők homokóráján leperegniök, hogy csodálom elménk Rákóczi jellemének nagyságát fölfogni bírja. Hogy lelkünk föl-emelkedhessék a pörből ó hozzá és hogy megfürödhessék szent ideáizmusának magasztosságában.

Aldozván emlékezetének, hálával tiszteljük benne a nemzet tanító mesterét. Mert hiszen ő volt az, ki megtanította a magyar népet arra, hogy ez a föld, mely szült, mely ápol, s majdan eltakar, legdrágább kincsünk; ő volt az, ki megtanította, hogy ez a föld nem pusztá rög, hanem édes hazánk s aki megtanított, hogy miként kell ezt a hazát szeretnünk.

Amde ha igaz az, hogy haza csak az a föld lehet, melyet nemzeti hőseink ki-mö-lött vére megmentett s nagyjaink halópóra megáldott: ez a szent fogalom, magyarok hazája, éppen ó miatta szegényebb lett s csonka hamvait nem magyar föld borítja.

"A merre tenger zug

A merre a szél jár

Csillag lehanyatlak...

Távol napkeleten ott van az ő sirja".

Mi néltünk, kik tőle tanultunk szent ideálokért, Hazáért, Szabadságért hevülni, vissza kell hoznunk elveszett drága kinc-sünket, haza kell hoznunk Rákóczi Ferenc hamvait.

Tekintetes Th. Közgyűlés!

Nem kell olvasni tudnunk a szívekben, hogy a mindanyunkat eltöltő közös érzelemnek kifejezést adhassunk.

A messzi parton, hol a napbatörő Ikarus a tengerbe zuhan, a Lázáristák csendes templomában egy márványköre ez van írva: "Az élet szenvedés, de fehér lelkünk jót remél."

Rákóczi fehér lelke, halópóra e sírkő alól haza vágyódik. Ezt érezzük mindany-nyal, ezt mondja szívünk dobbanása. Ezért ajánlom a tek. Tanács nevében, hogy "méltóztassék a tekintetes Th. Közgyű-lésnek határozatilag kimondani, miszerint II. Rákóczi Ferenc hamvainak országos költsé-gen leendő hazaszállítására érdekében az ország-gyűlés képviselő házához ismétellen feliratot intéze."

Gróf *Béldi Akos* főispán jelenti, hogy szolásra jelentkezett fr. *Felitsch* Arthur, a ki gyönyörű beszédben jelentette be a határozati javaslatához való hozzájárulását.

Utána *Tutsek* Sándor dr. szintén rövid szavakban fejtette ki, hogy a határozati javaslatot örömmel fogadja el.

Ezután *Boros György* szólott és két részből álló indítványt nyújt be. Az első részben kérte, hogy az itt elhangzott beszéd-ek — mennyire lehetséges — szöszierint véssék-nek jogyzókönyvbe, a másik rész, hogy *Márky* Sándor nagyszabású beszéde külön lenyomatba küldessék meg a tudomá-ny egyetem és a középiskolák hallgatói-nak. Az indítványt lelkes díjenzéssel fogadta el a közgyűlés, mire előzőlk főispán a disz-koztylést berekesztette.

(A matiné.)

Egyik lénypontja volt az ünnepségnek a vármegyeház disztermben tartott matiné. Kiváló művészek s a mai irogeneráció egyik legnevesebb tagjai vettek részt ez ünnepé-lyen. A gazdag műsor első pontját *Kollár* Viktor adta elő tárogatón a Nagy Beresényi Miklós kezdett gyönyörű kurucdalt. Az ősz művész szeme fölcillant és tűzben ragyogott játéka közben s vele lelkesült a közönség is a mesterileg előadott tárogatón szolamon, melyet *Stephanidesz* Károly kísért zongorán. *Márkus* Emilia lépett ezután a dobogóra, s elszavalta *Harsányi K.*-nak, a legutóbb föl-tűnt nagy költőtehetségnek Rodostói árnyak című szépségeiben bővelkedő költeményét. Leirhatatlan a hatás, a mit a művész-nő ragyogó előadásu szavaiata a közönségre tett, Perceki, újra és újra látni kívánták s ő végül már utazásra készen köszöntö meg a frenetikus tapsvihart. Most *Vécsey Géza* énekel. *Stephanidesz* gondos zongorakis-rete mellett néhány Káldy-féle kuruc nótát. Többször is volt már alkalmunk méltatni a művész kiváló énektalentumát, mely tegnap is a legteljesebb mértékben érvényesült. — Gyönyörű hangja betöltötte a termet, be-loptta magát a szívekbe s a zajos tetszés-nyilvánlásokra még egy kuruc-dallal kellett megoldania programját.

II. *Rákóczi Ferencről szóló vitézi énekét* olvasta föl most *Szávay Gyula*, az ismert jeles költő, a Petőfi-társaság ujonnan meg-választott tagja. Szépséges szép költemény költemény volt ez, egymagában elegendő arra, hogy a költő nevét örök időkre fón-tartsa az irodalomban. Megérdemelné e vers, hogy minden iskoláskönyvben ott diszeleg-jen az ifjúság lelkének olyan építésére, mint a milyen őszinte és igaz gyönyörűs-éget szerzett velünk együtt az egész publi-kumnak, minden egyes strófája, minden egyes sora. A költemény végső részét itt közöljük:

Ha szárnyaira kél ez az erő,
Rákóczi sírján porszem lesz a kő:
Magasba kapja, ringatva hozzá, hozzá
S paritájába föl belebogarozva
Menkö gyanánt suhítja itt le rátk:
Ti arany-vértés sápadt Góliátok.

S lengyel hátán fenn, a szürkületben,
A lobogó nagyhírtelen kilebben,
Rojtos felhőből szabra uszó szárnya
Aranytollú villám cikázza rája
A lángoló ígét: „Pro libertate!”

S megjö a hajnal, a mikor a bércék
Körskörül bíborban égneek újra,
S ezer torokból harsogó vihar,
Felhőbe rejtett kúrtos zenekar,
Mind, mind az ő szent indulóját fujja, —
Még villámlik majd a vezéri kard,
Mindenki a májthényi síkra tart,
Szörnyű csaltogva dördül meg az ég,
Mert villámotól tapsoló kezét
Maga az ur lesz, aki összecsapja,
A kuruc jelszót dörögve: „rajta, rajta!”

Dereng a hajnal, szólnak a paesírták:
Kuruc dícsőség, várjuk ébredését:
Vitéz Rákóczi, a te érkezésed.

Tombol taps, viharos éljenzés volt a felelet *Szávay Gyula* költői alkotására, mely után *Stephanidesz* Károly, színházunk ki-tűnő karmestere ült a zongorához s magyar nótákat játszott, magyar szívet s hatalmas művészettel. A briliáns technikájú művészt élénken megtapsolta a közönség Kiss Meny-hérttel, a kolozsvári joghallgatók segítő-egye-sületének elnökeivel egyetemben, ki „Rákó-czi, Beresényi” című erőteljes, magas szár-nyalású versét szavalta el a matiné végső stáma gyanánt.

(A Mátys-szobor előtt.)

Tiz-tizenöt ezer főre menő tömeg várta a matiné befejezését, mely után a Mátys-szobor előtt ünnepség következett. Pont 12 óra lehetett, amidőn a matiné közönsége csatlakozott a már várakozó közönséghez.

A Vasuti dalkör reárendített a Hym-nuszra, melyet levetti kalappal hallgatott meg a közönség.

Ezután *Kun Béla*, a Rákóczi-ünnepély r. b. elnöke tartotta meg elnöki megnyitó beszédét, mely a következőképen hangzott:

Ünnepi közönség!

Itt az Isten szabad ege alatt, a leg-nagobb nemzeti király szobra talapzatá-nál, Hollós Mátys arcúlatá előtt köszön-töm, düdölöm Kolozsvár sz. kir. város polgárságát azok nevében, kik itt a kisebbik magyar haza fővárosában a Rákóczi moz-galmat megindították abból az igazságból indulván ki, hogy akik II-ik Rákóczi Fe-rencz nagy fejedelmünknek hontalanul por-ladozó szabadsághősünknek emlékeztére föl nem öltik az ünnepi ruhát, azok nem is magyarok! A kik pedig fölöltik, külsőleg és benn a szív rejtekén, azok egyuttal a nemzeti ügy, a nemzeti öntudat zászlaját is fennlobogtatják, mert a Rákóczi-kultusz a minden pártpolitikán fölülemelkedő, a kegyeletből, hódolatlóból, hálából fakadó Rákóczi-kultusz egyuttal azt is a szívünkbe sugja, a lelkünkbe önti, a fölünkbe kálítja: magyarok! legyen bennetek öntudat, önért-zet, büszkeség és ne hajoljatok meg, csak az Isten előtt, ne hajoljatok meg csak a haza előtt és legfőbb célotok, legdrágább vagyonotok, melyet soha el nem alkudtok magatoktól, melyért élni, ha kell halni tudtok; legdrágább vagyonotok legyen ez a Szabadság. Föl magyarok pro libertate.

Ünnepi polgártársak!

Kétszáz évvel ezelőtt ilyenkor már megmozdult Magyarország. Az égbolton a magyarok istenének villámai cikáztak, vakító fényvel világították be a nemzeti élet éjszakáját, azt hirdetvén, hogy vihar lesz, levegőt tisztító, láncokat romboló, gyávákat rémítő, rónaságon végignyargoló, a hegyek ormaiba belekapaszkodó, óriási vihar, mely elsőpr a magyar föld színéről mindent ami rongy és utána felragyog a napfény: a magyar dícsőség besugározza az egész Európát. Azokba, akik akkor éltek, a magyarok istenének szentülke költözött, támadtak, teremtek a hősök, acélizmokkal, oroszlán bátorsággal, s azoknak a kardok-nak élen, melyekkel csatába mentek, ott villogott, a végelességség, a halállal való leszámolás és a hősi vérek hullásával meg-váltott jobb jövő reménye. Csudák korszaka volt az, melyből a magyar szabadságszeretet, magyar honszerelem s a magyar költészet ma is táplálkozik.

E csudák korszakában, golyózápor között, kardcsatagás között, vészfelhők között áll a vezér: Rákóczi! Repüljön le-lekete hozzá, lássátok őt, amint fenséges nyugalommal az arcán, varázsos szózatul az ajkán, kacagányosan áll a kurucoknak élen. Tekintetek ezekre a lobogókra, melyek a Rákóczi családi színeit lengetik Kolozsvár főterén, nézzétek, mintha azt jelenéne a leugezedésük: Rákóczi a családi boldogságot, a családi birtokait, óriási va-gyonát, mindenét feláldozta a hazáért, a családi színeket, a családi cimert, a családi érdeket alárendelte a háromszínű nemzeti lobogónak, a nemzeti cimernek, a nemzeti érdeknek s az önzetlenségnek ezer eszményi magaslatra emelése által saját példájával pecsételte meg minden becsületet, igaz magyar ember által követendő ezen hit-vallást: a haza minden előtt!

Polgártársak! Rákóczi ezt vallotta, ezt vallották a kuruc vitézek, ma is vannak, a kik ezt vallják, de vannak sokan, özönen, kik mást vallanak, faragott képeket emel-nek, bálványokat imádnak s csak akkor szeretik a hazát, ha a saját érdekük meg-sértése nélkül szerethetik. Ez — hiába ta-gadnánk — így van, így lesz mindaddig, míg csak teljes erejéből meg nem mozdul ez a nemzet és ellenállhatatlan hatalommal ki nem vágja a saját testéből mindazt, a mi fekély és saját maga be nem köztözi azokat a nyílt sebeket, melyek nemzeti éle-tünkben még most is folsajognak. Reméljük, hogy az idő mindent meg fog hozni, várjuk a hajnal, melyet úgy hívunk, hogy Ma-gyarország boldogsága. De ha azt akarjuk, hogy ez a hajnal előjőjön, akkor talpra magyarok, föl azzal a régi lobogóval, me-lyet 200 évvel ezelőtt a kurucok lobogtat-tak, a melyet azóta annyiszor megfedesett a sok ellenség, a rossz sors, mondjuk meg nyíltan, az önnön gyávaaságunk, föl azzal a régi lobogóval, lobogtassuk a lelkünkkel, hogy soha semmi ellenséges erő ki ne tép-hesse a kezünkől föl azzal a régi lobogó-val, a Rákóczi lobogóval: pro libertate!

Kolozsvári polgárok! ti is ott vagytok a küzdők sorában, maradjatok is ott hint-sétek szét az egész Erdélybe a nemzeti nagy igazságokat, ragyogtassátok szét a vi-lágosságot, hogy a kagonytassák levegőt ziv-nak, a magyar állameszme szentségét is mindnyáján vallják, hirdessék és előtte hó-doljanak!

(Hock János beszéde.)

Utána lelkes éljenzés közepette lépett a szószékre *Hock János* országgyűlési képvise-lő, a kinek alábbi beszédét sürdün sza-kitotta meg a közönség lelkes tapsa és él-jenzése.

A beszéd a következő:

Minden igazi nagy ember a legdrágább ajándék, a mit csak az ég a földnek adhat.

Egy fény sugar, mindegyik az örök vi-lágosságból.

Hogyan is mondhatná különben nem-zeténék, hogy „Legyen világosság!” ha csak magával nem hozta volna az égből ezt a világosságot?

Már a születésük is végzeteszerű! Bú-nak, mikor rájuk a legnagyobb szükség van. Mennek, a mikor már földi küldet-süket bevégeztek.

Ezért minden igazi nagy ember égi hivatást is hordoz az ő halandó szívében. Oh! a gyarló emberiségnek mindig ilyen vezérekre, mindig ilyen példákra volt szüksége. Ilyen izmos szárnyú sasokra, kik nem az önzésnek és az elphuultságnak lágy fészkeiben nőttek föl, hanem a lemondásnak és a szenvedéseknek sziklarepedéseiben edződtek és tollasodtak.

Igy lesz minden nagy ember vezére, ugyszólván megváltója az ő nemzetének. Ők a mi javasaink: a világító tornyok. Lobogó fáklyák a földi sötétségben, akik életük árán terjesztik itt lenn a világosságot.

És most nemzeti ünneppel áttűzsedve kérdem a dicső helyen, kincses Kolozsvár fötérén, az igazságos Hollós Mátyás színe előtt, hol van az ország, amelynek olyan drága kövei ragyognának élő dicsőséges múltjának koronájából, mind a minőt a mi történetünk a magyar nemzet fejére tett?

Lehetetlen, hogy célja ne lenne a Gondviselésnek ezzel a nemzettel, mert különben nem szórta volna ide mindakét kezével a szabadság kőköveket, a nagy szíveknek és vértanuknak csodálatos gazdagságát, akik életük példájával tanították meg nemzetünket hazaszeretetre, önfeledőzásra; hősiességre és vértanúságra.

Jól jegyezzük meg ezt a két utolsó szót: hősiességre és vértanúságra, mert sajnos, a mi hazánk történetében a szabadsághős és a vértanu mindig csak egy fogalom. Azért a mi nemzeti dicsőségünk kincsét, vagyis a magyar történelem, egyúttal a hazaszeretetének élő martírológiumja is.

De talán még a mi dicsőségben gazdag történetünk se mutathat föl annyira hőst, annyi lángszót, anyi vértanút, — mint a mennyt a XVII. század adott egyszerre a magyarnak.

Vitéz katonák, államférfiak, költők, szabadsághősök, hitvallók és vértanúk földje volt ez időben Magyarország.

Történelmünk pedig valóságos hősköltémény, mikor száz sebből vérezve védelmeztük életünket és alkotmányos szabadságunkat egyszerre két világhatalom ellen.

Mennyi nyomor, mennyi szenvedés emléke fűződik e korszakhoz, mikor patakokban folyt a magyar vér és vagy a török hurcolta rabszolgaságba, vagy a bécsi idegen hatalom tette a magyart saját hazájában bujdosóvá?

Világverő Mátyásunknak dicső birodalmát ez idő tájban minden bitang szabad zsákmányának tekintette, amely csak arra szolgált, hogy a török támadásokat Ausztria ellen fenntartsa és a háború bizalmait viselje.

Az összetört nemzet pedig ott heves, a durva önkény lábai előtt és a haldokló oroszlán még hangot se mer adni fájdalomának.

Részekre tépték, hogy darabonként öljk meg ezt a leigázott, ezt a megvetett nemzetet.

E nyomorból és végségségből született meg az a megváltó munka, a melyet a mi szabadságseink és vértanunk új életet öntöttek haldokló hazájukba.

Forgassuk csak a történelmet! Mit látnak?

Alig száradt fel a bécsujhelyi vérpad, már is megindult az üldöklés és a fosztogatás országszerte.

A haldokló öreg Thököly kincseit és ékszereit összeharcolja Heister és a 3 milliónyi zsákmányt felküldik Bécsbe, hogy abból fedeztessék a Magyarország ellen indított üthadjárat költségeit. Évtizedeken át saját vagyonunbból kellett táplálnunk és fizetnünk azokat az idegen zsoldosokat, a kik a nemzeti mozgalom elnyomására küldettek be hazánkba.

Ez az égbekiáltó megaláztatás, ez a rettenetes szenvedés, amelyre többé emberi nyelven szavunk nincsen tette hősre az ifjú Rákóczi, aki biborban született, mérhetetlen vagyon ura volt és mindenét habozás nélkül áldozta fel a hazáért.

Apjától öröklött lángoló hazaszeretettel, édesanyja Zrínyi Ilona — a bécsujhelyi vértanunk leánya, ápolta serdülő gyermekének szívében.

Mostoha atyja pedig Thököly Imre szabadsághős vala, aki az oroszán sarja s a csaták tűzében edzette hősre már gyermek korában. A 7—8 éves Rákóczi már részt vett a tábori élet sanyarúságaiban. Mikor pedig mostoha atyja a „Kuruc király” elbűsöztet zokogó nejtől, hogy a bujdosó hontalanság útjára lépjen, ő anyjával együtt Munkács várába szorult, a mely akkor utolsó talpalatnyi földje volt a haldokló magyar szabadságnak. Születésének tizedik évfordulóját a gyermek Rákóczi Munkácsot ostromló német ágyuknak dörgése és fegyvereknek ropogása között ünnepelte.

Majd jöttek a megpróbáltatás szomorú napjai. A munkácsi kapituláció, a bécsi fogság és a kiskoru gyermeknek erőszakos letétele az anya kebeléről. A dicső nőnek és anyának szétválásztása árvaítól, a nemzet, anya és gyermek könyves szemekkel ölelték át egymást utoljára, hogy soha többé az a gyermek anyja csókját ne érezhesse. A bus anya, bujdosó férje után lement a „Virágok mezejére”, gyermekét pedig örökre hazatánná akarták tenni az idegenben.

De a Rákóczi sarjadedből még a neuhausení nevelés se tudta kiirtani a vérből átöröklött hazaszeretetet. Mint tetterős férfi jött vissza hazájába szépséges hűvessel, ahol látta megalázott nemzetét, sanyargatott jobbágyait, az idegen zsoldosok fosztogatásait, gonosz tetteit; a kiszorított árvaikat, a meggyalázott nőket, a megkínzott szabadsághősöket és a gályáakra, vérpadokra hurcolt hitvallókat és martírokat.

Nem bírta tovább! Hiába hurcolják őt most már a börtönben — ha a puszták oroszánja egyszer vért érzett csak alkalom kérdése, hogy mikor fogja szétörtött kalitkájának vasláncait a szabadságért. Hőslélek

hitvese menti ki őt a bécsujhelyi börtönből s a menekülő magyar szabadsághős a testvér lengyel földön talál pihenőre.

Itt éri meg Rákóczi az ő szívében legelőször az ő égi küldetését. S mint a hogy az anyaság késő megvédelmézi még élete árán is a méhében megsejtett gyümölcsöt, úgy védte meg Rákóczi is az ő megsejtett nemzetmegváltó rendeltetését. — Nyiltan kimondta: — Az ur használ föl engem eszközül, hogy fölébresszem a magyarok kebelében a szabadság szerelmét, mely a rossznak megszokásából immár hűlni kezd vala! És az ur, a kiből ő hitt és bizott nem hagyta őt el soha. Csak néhány földi magyar.

Rákóczi megérzi, hogy ő a szabadságnak a trombitája, a melybe a hangot maga az Isten fogja belefújni. És megriadt a kúrt, hogy végig harsogja az országot és felforralja az ereket a vért a „Recrudescunt vulnere”, vagy az „Ujra felszaggatott sebek” kiáltványra.

A vértanuk sirján pedig újra kizöldült a szabadság virága. A sas-fiók kibontotta szárnyait és vészsziklása a viharejével röpült végig a letiport, elalált nemzetet, hogy fülébe dörögje: Édes fajom, magyar vérem! téj eszre, mert elpusztulsz!

E hangra fölemelte fejét az elnyomott ország és tördelni kezdte láncait. Kardot kovácsoltak a bilincsekbe és fegyvereink villogása beragyogott az egész világ szemébe.

Micsoda hang a Kárpátok tövéből, a melyben ott zokog egy elnyomott nemzetnek sóhaja és a jövő föltámadásnak minden reménye? Fújd a tárogatót, fújd csak kuruc vitéz, a mi urunknak Rákóczi Ferencnek szabadság indulója ez, a mely ma még a magyar nemzetnek csak harci riadója majd egykor imádása lesz.

Harangok zúgása, csapatok robogása dörög, sikogat a kuruc-indulóban, amelynek minden szava vértől lüktet és fegyverre hív.

Megértik ezt a hangot még a síroknak is és ezrével sietnek a megiport, de imáron magason lobogó zászló alá a hazátlan magyarok. Izmos kéz emeli azt a zászlót magasra s a szűz Mária képevel együtt van felírva reája a magyar szabadságharcnak szent ígéje: »Pro patria et pro libertate! A hazáért és a szabadságért!

Mikor átlépték a határt csak 700 főből állott a kuruchadsereg. Még fegyverük sem volt. Nem is katonák voltak ezek, hanem hősök. Egy-egy égő szikra mindegyik, hogy egy egész országot borítsanak lángba. Ez a csapat pár hét múlva már 7000-re növekedett, pár hónap múlva 70 ezerre és országszerte énekeltek a tüzes hadi nótát:

Kiontatom vérem, apámért, anyámért.
Megöletem magam szép gyűrűs minkámért,
Meghalok én még ma magyar nemzetemért!

Elkezdődtek a mesés harcok, hős regébe illő győzelmek. Bécs kapuját döngette diadalmasan a kuruc fókos és a szent István templomának homályos gót íve alatt ezrével tolongott naphosszat a népség, hogy korusba könyörögjék: A kurucok haragjától ments meg uram minket!

Diadalmas hadjárat volt ez, a hol megsarcolta Morvát és Stájerországot a vérforraló Rákóczi-indulóval csatára vitt trikolor. Menekült a labanc, tisztult az ország; reszkett az ellenség, bámult a világ. Magyarország két és fél millió lakója egy évtizedig tudta szorongatni a legnagyobb európai hatalmat, s mikor elbuktunk a majtényi síkon, a győző hatalom még akkor is kénytelen volt alkura lépni velünk.

Rákóczi szent eszménye: a nemzeti függetlenség gondolata tehát még legyőzve sem bukott el. Az ő hazaszeretetének önzetlensége pedig megtermékenyítette a magyar fajt mindörökre a szabadságnak rajongó szeretetével.

Azóta többször taposott át rajtnuk idegen erőszak, hasonló önkény, de Rákóczi örökségét, a szabadság imádását a magyar vérből kiirtani nem tudta. Csak a testünket verheték rabságba, de a lelkünk mindig szabad volt és még a bilincsekben is Rákóczi eszményeiről álmodozott! Bizalommal nézett föl mindig a magyar az égre és várta, hogy az elpusztult országunk földjét újra felszánthassa az ekevas és életet termő buza nőhesse be újra az ágyukerekek csapásait. ... Várta, hogy a rozsdától mart, megrepesztett ágyucsőre reá-hajoljon az orgona-bokor virágos hajtása, — odaszálljon a kis daloló madár és a szabadságért kiömlött vér megtermékenyítse a békének eme napjában újra az anyaföldet; hogy ismét új hősöket és vértanukat szülhessen. Rákóczihoz hasonló szíveket, a ki itt tudta hagni családját, kincseit, királyi vagyonát s mindazt a mi szívének kedves, hogy még önkéntes bujdosásában is a magyar szabadságnak alkut nem ismerő eszményi álláspontját képviselje.

Igy lett a szabadsághősökől hazátlan száműzött. Ott hallgatta viharok zúgását, hullámok moráját, tenger csapkodását Rodostóban. Távól a hajdók, a bujdosók tanyáiban. Csakhogy akkor ez a hely volt Magyarország. Itt emelkedett föl a szenvedésekben megtisztult lelkével a legszentebb eszményhez, az ő Istenéhez; hogy imádkozzék hozzá egy másik drága eszményért: a hazáért!

Mennyi könny, mennyi sóhaj, mennyi áldás fűződik a te nevedhez Rákóczi! Rózsáid is talán azért illatosabbak, mert hősök szíveinek poraiból nőttek ki. Virágaid is azért zinesebbek, mert vér festi virágát, a te puha földedbe belevegyült magyar hősöknek és martíroknak vére. Lányha szelődben még most is ott subog a haldokló bujdosóknak utolsó imádása, a mely mint a tengernek állandó moraja örökös áldását ostromolja az egek trónusát.

Vérem! Honfitársak! Epéldából okuljatok. Tanuljunk Rákócziól lelkesedni eszményekért. Legyetek kurucok, mert nincs nincs nemzet, aki nagygyá tudott volna lenni valaha önfeledő hazaszereteté és a faji önértetnek rajongása nélkül.

Oh! bár tudnám rongyokra széttépni lelkemet, hogy milliói szívében gyújthatnám fel vele ezt a szeretetet, ezt a rajongást az én édes fajom és drága hazám iránt, a melyet e pillanatban átérezek. Kicsiny hazát adott nekünk a gondviselés, de ezt is nagygyá tehetik, hősierények, önfeledő erkölcsök. Testvéreim! Emeljük föl esküre kezünket, hogy nagygyá tesszük.

Es én megmondom nektek a módját is, hogyan?!

Nézzetek Rákóczi! Ó legyen az örök minta. Irtsátok ki, mint ő szívekből minden rossz indulatú önzést. Tépjétek ki, mint ő — az anyagiasságnak és a szennyes magán érdekeknek minden gyökérszálat lelketekből. Gyújtátok lángra újra a szent tüzet az idealizmus roskadozó oltárán, hogy tisztia tömjénfüstként emelkedjék fel elé a ti mai fogadótok. Meghallgatják azt az egekben, de megértik a szívők mélyiségeiben is. Porladó szívek fognak reszketni ma a síroknak a megindulástól. Az a vértől sokszor áztatott anyaföld ma újra megdobban és Rodostó virágos mezejéről hozza ide a bujdosók sóhaját a tavaszi szellő. És hallom az ő fohászukat:

— Hatalmas Isten! Áldott legyen te szent neved! A porba roskadó tölgynek ime új sarjai nőttek és mi nem hallunk meg hazzánkért hiában! Te pedig jószágos Isten! Nézz alá csillagkárpatod mögül. Nézz alá, a te keresztet árnyékában pihenő országodra, a melynek te tetted egykor hősévé és törvényes fejedelmévé a te kiválasztott szolgádat, a mi Urunkat, Rákóczi! Nézz alá és hallgass meg a mi fohásznunkat is!

— Hadd legyen meg egyszer ünnep e hazában! Porladó ereikéi ide kíváncsognak vissza a megszentelt anyaföldbe, a melynek szabadságáért ő annyit küzdött és szenvedett. Hozd tehát nekünk őt vissza. Hadd legyen egy szent sirjával több a te sokat szenvedett népednek, a hova válságos időben eljárhaszon zarándokolni a honfi áhitat, még egy szent sirja legyen a magyarnak, a hol az emlékezésben és imádságban egyesülhetünk mindazokkal, a kik egykor érted hullottak el hatalmas Isten. Te éretted! a ki az örök szabadság vagy!

Ezután Melha Tibor a budapesti ifjuság kiküldöttje szökött a közönséghez, lelkes, emelkedett hangon. Hatásos beszédét a következőkép fejezte be:

„Nagyok leszünk, szabadok és nem rabszolgák, küzdők és nem elnyomottak, örök hatalom és földi királyság; ezeket nem az Istenől kérdezzük, ezeket a vételesség irta a csillagokba, mert az ő ténye is csak ezek által Isteni.

De ha Klio minden lapjánál új tollat hasít magának, akkor szedjük mi össze azokat, a melyekkel a mult dicsőséges lapjait irta és rakjunk össze sasszárnyakat... Hozzák ezek haza a szent hamvakat, mert a gazdátlan szárnyaknak joguk van testet keresni maguknak és ha e tollak Rodostóban egy szárnyaszegett turul testéhez tapadtak, ki merné e turult utjaból visszatéríteni.

Es én várom e turul szárnyacsatlogását, ti hozzátok fog jönni, ide a bércet közé, hiszen itt élt, itt ragyogtak harci ténylei, itt borult el lelke is... Áldom e helyet, hogy megismertem.”

Kun Béla záróbeszéde után, délelőtre véget érték az ünnepségek.

(Az egyetemi kör diszközgyűlése.)

Az egyetemi kör délután 4 órakor tartotta diszközgyűlést az egyetem aulájában, melyen megjelentek nagy számmal az egyetemi tanárok, az egyetem polgársága és a közönség köréből is számosan.

A megnyitói beszédet Apáthy István dr. az egyetem jövő évi rektora tartotta a következőkben:

Egyetemünk polgárai!
Fiatal barátaim!

Ki lelkeltőlün nemzeti nagy eszméért, ha nem az ifjuság? Ki buzogtassanak, ha nem az ifjuságot, a vágyak, melyek, bár nem is teljesülnek tán soha, egy nemzet szívének lüktetése? Ifjak, elérhetőnek tartunk sok olyat, a miről lemondani kényszerít a tapasztalat. De sírvá lélek, üres élet az, mely ifjan is csak abban bizott, arra törekedett, a mit később elérhetett.

Legalább önkön nem higgyék meg azt, hogy csupán a siker méltó az elismerésre. Az igazi érdemet nem az elért célban keressek, hanem becsületes küzdelmeiben annak az utnak, mely a célra vezetett. Csak az akarás, a nemes célok kitűzése és a küzdelem áll mirajtunk, de a buta véletlen is zátonyra vetheti hajónkat. Nagy dolgokat az sosem alakított, a kit már a kezdetől visszariasztott a kudarc, mely elérhet.

Rajta hát, akarjanak nagyot, méltót a nagy nemzeti mulhoz; mert hitvány és gaz minden ember a Kárpátoktól az Adriáig, a ki magyar földadta kenyérből él és azt a multat megtagadja!

Rákóczi neve szent, és szent az ügy, mely az ő ügye volt; de legszentebb az eszme, melyet Rákóczi, sajnos, egyedüli örökségül — reánk hagyott. Őt magát üzheti ki minden szívből az eszmét, a melynek az ő megdicsőült alakja örök jelképe marad.

Sok a fájó üresség minden magyar szívében. Forradni nem akaró sebként egy új táton a haza kebelén. Ki higgye, ha Önök nem, hogy ez az úr Rákóczi Ferencnek haza hozott hamvaira vár! Ki kiáltja, hogy adják vissza nekünk az élő testtel elrabolt szent hamvakat, — ha hallgat az ifjuság?!

Megmozdult a magyarban a lelkiismeret, hark moraj de már-már zúgó viharrá növekedik. Ebből a karból az egyetemi ifjuság szava nem hiányozhatik.

Örömmel üdvözlöm az ifjuságot, midőn ilyen megszólalásra készül. Ne is adjon soha másnak kifejezés az ő hangja, mint igazi magyar nemzeti eszméknek. Ne en-

gedje magát soha semmiféle pártpolitika öntudatlan hangszerevé aljasítani. A mindenemű megakuvást, egyéni érdekekkel és hűssággal összekuszált napi politika kérdését nem önkökhöz intézi a nemzet. De igenis önköre bízta, hogy élesszék (s lángban tarták az eszmék tiszta tüztét; mert lesz még nemzeti ünnep, a midőn az önk szívének lobogásánál gyújtásuk meg a fáklyát egy diadalmi menethez.

Igaz lelkemből kívánom, hogy más gyűlésüknek hangja meghallgatásra is találjon ott, ahová intézik.

Üdvözlöm még egyszer önöket és üdvözlöm különösen Bedőházy János országgyűlési képviselőt urat, aki eljött önök közé, hogy szándékukat hosszú tapasztaláson érlelt bölcs tanácsaival támogassa.

A kolozsvári Egyetem ifjuságának ünnepi közgyűlését megnyitom!

Ezután Bedőházy János orsz. képviselő tartotta meg nagyhatású ünnepi beszédét. A gyönyörű beszédet helyszüke miatt nem közölhetjük egész terjedelmében, de közöljük a befejező részt, mely ellenállhatatlanul ragadta meg az egész közönséget.

„A nemzeti ellenállásnak legeszményibb, legnemesebb, legdicsőbb alakja volt, a nemzeti eszménynek martirja, a mi utolsó fejedelmünk, a mi drága jó urunk, Rákóczi Ferenc, vagy a hogy a hivatalos történelem nevezi szerette volna a rebellis, a lázadó. — Hát jól van lázadó volt. — Miért lázadt föl? Follázadt emberien erő szíve, az emberi vadságon, azon az embertelenségen, a melylyel Magyarország teste megtapostott, a melylyel sebei felszaggattak. Follázadt a magyar embernek lelke benne a nemzet-írtás, a nemzet hőhírás munkájának láttára. Follázadt az igazságos fejedelem lelkelete a természeti és emberi jogok lábbaltiprása ellen. Lázadó volt, ki előttünk utódok előtt mintaképp áll, hogyha nemzetünk jövője, nemzetünk élete, becsülete kívánja tőlünk, hasonló körülmények, ugyanazzal a névvel ékesítve magunkat s a felelősséget vegyük magunkra az utókorral szemben, mint a miképen az ő dicső alakja előttünk áll.

Fájdalom, hogy a magyar nemzet életére nem a nagy alkotó erők voltak befolyással s erejét, nagyságát az ellenállás erejében kellett mindig megmutatnia. Várjuk az időt, várjuk a kort, a mikor az ellenállást, fegyverét letéve egyik kezünkkel, mindkét kezünket az eke szarvára fektessük — várjuk a kort, várjuk az időt, a midőn nemzeti vágyaink, eseményeink, a nemzeti gondolat érvényét minden vonalon kiűzdve, kezdhesük meg az új küzdelmet a századoknak az emberiséget mozgató nagy eseményei mellett, mint éris, hatalmas egységes magyar nemzet. És addig addig Rákóczi lelke lehegjen fölöttünk, Rákóczi lelke hassa át szívünket. A mint azt látom önökönl nemes ifjuság s a mig ezt látom, addig éltet a remény, mert látom hazám ifjusága nem mult század végének blazirt és vértelenül fásult terméke, hanem az örökös öröklött emlékezők, érzések által áthatott duzzadó csirák, biztos zálogai nemzetem egy szebb, nagyobb, dicsőbb jövőjének.

Viharos élnzés közepette fejezte be beszédét Bedőházy János, mely után Benke Antal az „Egyetemi kör” elnöke terjesztette elő lendületes szavakkal a következő határozati javaslatot:

Tisztelt Polgártársak!

Ezek előrebocsátása után a következő határozati javaslatot van szerencsém előterjeszteni. Mondja ki a kolozsvári egyetem polgársága karkülömbőség nélkül, hogy rövid idő alatt feir a képviselőházhoz II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazaszállítását iránt nemzeti költség, továbbá emlékére, hogy a kolozsvári egyetem hazafias polgársága a Rákóczi Ferencnek 200 éves, ünnepélyét megülte, a mai diszgyűlés jegyzőkönyvet megörzés végett tudomány egyetemünk levéltárába elhelyezze.

Kérem határozati javaslatom elfogadását.

A határozati javaslatához a bölcsészeti és matematikai karok nevében Pásztor Mihály; a joghallgatók nevében Kiss Menyért; az orvostanhallgatók nevében: Gálbori Samu Brumó szököltak hozzá és jelentették ki az illető karok csatlakozását. Az ifjuság végül frenetikus tapsokkal és »halljuk« kiáltásokkal kívánta Hock János orsz. képviselőt hallani, a ki végre engedett a zajos felhívásoknak és költői fordulatokban, parabolákban és hasonlatokban gazdag, hazafias beszédet tartott. A beszédet, mely általános mély hatást gyakorolt a közönségre, holnap számunkban közöljük.

Hock beszéde után Apáthy István tartott rövid záróbeszédet és ezzel a diszülés Apáthy és Hock lelkes élnzése mellett bekezesztetett.

(A színházban.)

Zsufolásig megtelt a színház előkelő közönséggel, úgy, hogy a nézőtér egy theater-pare benyomását keltette. Az előadás, mely tulajdonképpen önálló hangverseny-számokból állott, szakadatlan óvációk színhelye volt. Emelkedett és lelkes hangulat kísérte a műsor minden egyes számát.

Első sorban Stephanides Károlyt, a színház derék karmesterét érte az ováció. A nyitány eljátszása után percekig zúgott a taps.

Azután jött Thury Elemér, mint Rákóczi hűnőke.

Többször Margit Kun Bélának költői szárnyalással megirt ódját szavalta el, meg-megújuló tetszésnyilvánítás közepette.

Vécsey Géza kuruc dalával alig akart betelni a közönség és vagy huszszor hívták a kitűnő énekest a lámpák elé.

Élénk érdeklődéssel várták Török Irma szavaltatát. Csikay Gyuri bandájának kísérete mellett kuruc dalokat szavalt el a művésznő, nagy hatást keltve.

Mély benyomást keltett Rákosi Viktor felolvasása. Egy kuruc történetet olvasott

fel, melynek hazafias hangulata megkapta az egész közönséget.

R. Maróthi Margit szavaltatával végződött a program második része, melyet a közönség természetesen szintén viharosan tapsolt.

A harmadik részben szintén Maróthi Margit és Vécsey Géza szerepeltek, a közönség szűnni nem akaró ováció közepette. Egy kuruc tabló zárta be a sikerült színházi estét.

(A bankett.)

A Rákóczi ünnepély befejeztével a New-York éttermében gyűltek össze az ünnepélyek szereplői. A lakoma során Kun Béla elnök üdvözölte a közreműködőket, mire első sorban Rákosi Viktor felett talpraesett felköszöntőben, majd közkívánatra Bedőházy János, Hock János és Feilitzsch Arthur báró mondottak felköszöntőket. A társaság a késő éjjeli órákig maradt együtt a legjobb hangulatban.

(Adományok.)

A rendezőbizottsághoz a következő adományok érkeztek utjabban:

Gr. Béli Ákos	50 korona
Br. Wesselényi Miklós	50 „
Mezgeri Dezső	50 „
Schandl Mihály	20 „
Szvacsina Géza	15 „
Dósa Endre felülfizetés	
a matinéin	3 korona.

(Üdvözlő táviratok.)

A rendező-bizottsághoz számos üdvözlő távirat érkezett, többek között Rákosi Jenő és Jakab Ödön küldöttek üdvözlő táviratokat.

(Az ünnepély rendezése.)

Az ünnepségek mindenütt a legnagyobb rendben, az ünnep komolyságához illően folytak le, legfeljebb a karzat rakoncátlanokdott a színházban.

Az ünnepély rendezése körül első sorban Kun Béla elnök önfeledő buzgósággal és szorgalommal fáradozott és valósággal bámulatramlító munkát teljesített, melyben gróf Bethlen Pál és Benke Antal voltak szorgalmas segítő-társai.

MULATSÁGOK.

Mulatságok sorrendje:

Junius	1. Asztalos szakegyetel majálisa.
	6. Vasuti alizetek majálisa.
	7. Hivatalszolgák majálisa.
	10. Unitárius kollegium majálisa.
	28. Iparos agmenház majálisa.
Julius	4. Kárpitos segédek majálisa.
	5. Néppünnyeply majális.
	12. Könyvnyomdászok nyári tánevigalma.
	Az összes majálisok a Lövöldében lesznek megtartva.

SHINHAZ.

Színházi műsor:

Hétfo: Hoffmann meséi. (b. 206. sz.)
Fayer M. m. v.
Kedd: Mignon. (b. 207. sz.) Payez M. m. v.

Táviratok

Fővárosi tudósítónk telefon-jelentése.

A katonai javaslatok ellen.

Budapest, május 24. (érk. 10 ó.)

Belényesen ma nagy tiltakozó népgyűlés volt a katonai javaslatok ellen, a melyen több ezer választopolgár vett részt. Kossuth Ferenc, Nessi Pál dr., Luby Géza, Molnár Ákos, Bartha Ferenc képviselők lelkes beszédei után a népgyűlés kimondotta, hogy tiltakozik a katonai javaslatok ellen és feliratot intéz a képviselőházhoz, a melyet egy küldöttség fog Budapestre felvinni.

Keleti zavargások.

221—1903.
végrh. szám.**Árverési hirdetemény.**

Alóltírt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében, ezenel közli, hogy a Kolozsvár városi kir. bírósága 1903. évi Sp. III. 43/3 számú végzése következtében Dr. Menyhart Gáspár ügyvéd által képviselt Gróf Toldalagi László javára Pungucz Manó ellen 276 K. s jár erejéig 1903. évi január hó 28. n. fogantatott kielégítési végrehajtás után felül foglalt és 2250 koronára becsült következő ingóságok u. m. bútorok és egyéb nyilvános árverésen eladottnak.

Mely árverésnek fenti kir. bírósága 1903. évi Sp. III. 43/3 száma végzése folytán 276 kor. tökéletesítés, ennek 1902. évi július hó 7. napjától járó 5% kamatai 1/2% váltódíj és eddig összesen 72 kor. 36 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig Kolozsvárt, Ferencz József ut 54 szám alatt leendő esküszöke 1903. évi május hó 26-ik napjának délután 1/4 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozóknak ezenel oly megjegyzéssel hivatalnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szűkség esetén becsárón alól is el fognak adatni.

Amennyiben az árverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatják s azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120 §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Kolozsvárt, 1903. évi május hó 11. napján.

K. Csoma Imre.
kir. bír. végrehajtó.

Intelligens és szorgalmas urak, kik állandó mellékfoglalkozást keresnek és helyben ösmerelességgel bírnak, személyes közreműködésük ooo által havonként ooo 2—300 koronát

kereshetnek!
Sijánlatok „Diskretió” jelzéssel a kiadóhivatalba adandók.

Deutsch Józsefférfi-ruha áruháza Kolozsvárt,
Mátyás király-tér 30. sz. alatt.

Férfi-, fiu- és gyermekruhák a legelőnyösebb árak mellett szerezhetők be!

Mérték szerinti megrendelésekre
Legujabb Hazai és KülföldiSzövetekből nagy választék!!
* Figyelmess és kitűnő munka! *

24827—7

A jótékonyaság apostolának nevét viselő „Báró Hirsch Mór” egyesület felvesz tagokat egész 50 éves korukig. Ezen egyesület célja: Törzstagjait és hozzátartozóit betegség esetén az egyesület költségén gondos orvosi gyógykezelésben, gyógyszeres kezeléssel, kórházban és a törzstagot heti 10 kor. pénzsegélyben részesíteni, valamint elhalálozása alkalmából hátramaradt családjának megfelelő segélyösszeget nyújtani; ezáltal egyesületünk hivatalnokok, kereskedők és kisiparosok részére különösen ajánlatos.

Az egyesület 3 osztályt állított fel és pedig:

Az A) osztályba felvétetnek tagok 40 éves korukig havi járulék 5 korona és 1 kor. pótdíj; a tag elhalálozása esetén hátramaradtjai az alapszabályokban foglalt feltételek mellett 2400 korona segélyösszeget részesülnek.

A B) osztályba felvétetnek tagok 45 éves korukig, havi járulék 3 korona 40 fillér és 70 fillér pótdíj, a tag elhalálozása esetén hátramaradtjai ugyanazon feltételek mellett 1200 korona segélyösszeget részesülnek, végre:

Értesítés.

A C) osztályba felvétetnek tagok 50 éves korukig, havi járulék 2 korona 60 fillér és 50 fillér pótdíj, a tag elhalálozása esetén hátramaradtjai ugyanazon feltételek mellett 600 korona segélyösszeget részesülnek.

Tagul felvétetik minden feddhetlen jellemű egyén, állás, vallás és nemre való különbség nélkül.

A „Báró Hirsch Mór” jótékonyasági és önszegélyező egyesület vezetősége a magas kormányhatóság által szentesített alapszabályai alapján egy új osztályt létesített, az u. n. **cselédosztályt**, mely — nemes czélját és eddigi működését tekintve — úgy a gazdáknak, mint a cselédeknek egyaránt hasznos szolgálatot tesz.

Az ezen osztályba bejövő cseléd tartó tagok csekély évi 4 korona tagsági díj fizetése ellenében abban a rendkívüli kedvezményben részesülnek, hogy azt a terhet, 1875. évi III. törvényezikk 1. §-ának 5 pontja rájuk ró, helyettük az egyesület vállalja magára, vagyis beteg cselédjeiket a gazda teljes megkímélésével valamely nyilvános kórházban saját költségén gyógykezelte.

Ha tekintetbe vesszük, hogy egyetlen egy megbetegedési eset a cseléd tartónak egyéb kellemetlenségeken felül még 15 évi tagsági díjjal felérő költségeket okozhat egyszerre, feleslegesnek véljük annak további bizonyítását, hogy ezen új osztály is a közérdeknek és a humanizmusnak áll szolgálatában.

Bővebb felvilágosítást készséggel nyújt a kolozsvári fiók iroda (Emke tér 3 sz. földszint.)

E hó végéig a tagok ingyenesen vétetnek fel felvételi és orvosvizsgálati díjak nélkül, csupán az okmány díjak lefizetése mellett.

„Báró Hirsch Mór”

Jótékonyasági és önszegélyező egyesület elnöksége.

Deák Albert,
elnök.David Lajos,
titkár.**Bioscop!**Javitott
Kinematograph!

Látható a Hunyadi-téren, naponta este 6, 7 és 8 órákor, csütörtök, május 21-től kezdve.

A legnagyobb e nemű vállalat!

100 villanylámpás 500 izzó fényvel. Saját felvétel és vetítő gép, 20 lóerejű villanytelep által táplálva.

Minden 2-ik nap műsorváltozás!

Számos látogatást kér

Tisztelettel **Norten György**, tulajdonos.**HERMANN E.**

varrógép és kerékpár nagy raktára
Kolozsvárt, Egyetem-u. 6 sz.

Ujjonnan berendezett mechanikai műhelyben minden mechanikai javítások olcsón, gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Varrógépek!

1 valódi családi Singer varrógép himző készülékkel ellátva 50—50 frtig.
1 karikahajós 65—80 frtig.
1 Central Bobbin 86—90 frtig.

Eredeti Howe C. Wheeler & Wilson D. 12., Manufacturing & C. New York, Balkara Cylinder stb. stb.

A varrógépek kedvezménye: **Heti vagy havi részletfizetésre is vásárolhatók.**

Gépeimért 10 évig felelek.
1 új kerékpár angol villával 70—90 frtig. Kerékpár köpeny 4—6 frtig.
Kerékpár tömlő gummi 2 frt 30 krtól 3 frtig. Kerékpár csengő 35 krtól
1 frt 50 krtól. Kerékpár acéltűlampa 2 frt 50 krtól 5 frtig stb. stb.

Csak! készpénzért!

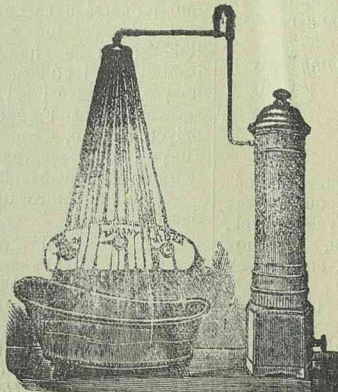
Törs és Ormai

mérnök-vállalkozók 2805 29—105

műszaki irodája Kolozsvárt, Mátyás
Telefon 324. szám. király-tér 18. az első emeleten.

Elvállalja

vízvezetékek, csatornázások, központi fűtések, szellőztetések berendezését,

lakó-házak, kastélyok, gyárak, gazdasági épületek stb. számára.
fürdőszobák, gőzfürdők, gőzmozgó-konyhák, szárító-kamrák, szagtalan klosetek, szivattyu-művek berendezését.

Készít mint különlegességet kutakból táplált házi vezetékeket.

Raktáron vannak:

vas-, agyag- és ólom-csővek, szivattyu-kutak
vízvezetési és csatornázási cikkek.

Költségvetések ingyen és bérmentve.

Nyári újdonságok.

A panama-kalap a nyári idény legkedveltebb újdonsága!!!

Legdivatosaabb

kemény, puha és szalmakalapok dus választékban
s a legujabb divat szerint. — Finom izlésű színes
Zephir, Batist és Tennis ingek, sapkák, keztyűk és

nyakkendőkben legszebb választék.

Legujabb finom borsalino kalapok

darabja frt: 3.50 és 4.—

Bittó Rezső

uri divattüzletében
Mátyás király-tér 12. sz.**Nyári újdonságok.****MEGNYILT.****Réti Sándor** férfi-ruha és szabó üzlete

a Városháza épületében.

Dus raktár honi gyapju szövetekben. Különlegességek gyermekruhákban.

Mérték utáni megrendelések

Kitűnő szabással

eszközöltetnek.

Hirdetések

a legolcsóbban felvétetnek e lap

kiadóhivatalában, Egyetem-u. 7.